

KONGRES
GEOGRAFII
POLSKIEJ

Trajektorie rozwojowe wewnętrznych peryferii w Polsce w warunkach turbulencji otoczenia

Paweł Churski, Czesław Adamiak, Anna Dubownik, Maciej Pietrzykowski, Barbara Szyda

KONGRES GEOGRAFII POLSKIEJ POZNAŃ 31 maja -3 czerwca 2023 r.
SESJA 1A Badania geograficzne przemian gospodarki
w warunkach turbulencji otoczenia

Projekt Narodowego Centrum Nauki -2020/37/B/HS4/01034

N A R O D O W E C E N T R U M N A U K I

AGENDA

1. Projekt TIPERICO – cele i etapy
2. Nasza koncepcja wewnętrznych peryferii
3. Nowa delimitacja Miejskich Obszarów Funkcjonalnych (MOF) w Polsce
4. Autorski dobór wewnętrznych peryferii na podstawie klasyfikacji Miejskich Obszarów Funkcjonalnych w Polsce
5. Trajektorie rozwojowe wewnętrznych peryferii
6. Upowszechnianie wyników i kolejne etapy badań

KONGRES
GEOGRAFII
POLSKIEJ

PROJEKT TIPERICO – CELE I ETAPY

Projekt Narodowego Centrum Nauki -2020/37/B/HS4/01034

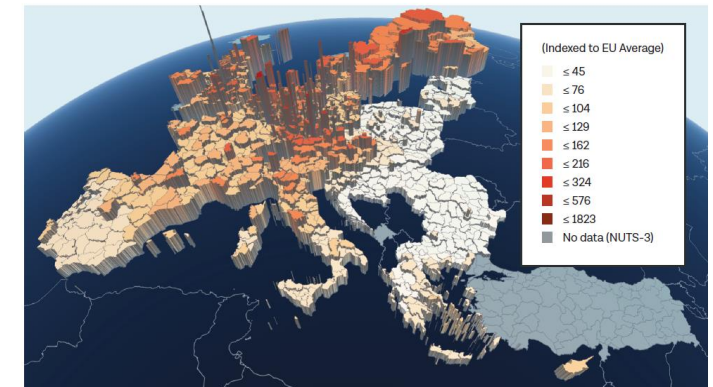

NARODOWE CENTRUM NAUKI

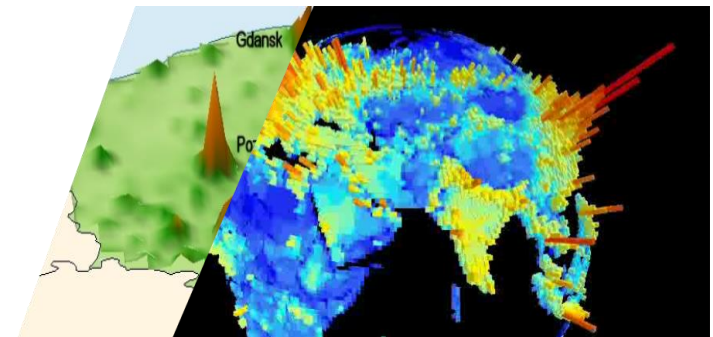
Cele Projektu TIPERICO

Celem projektu jest identyfikacja prawidłowości zmian rozwoju społeczno-gospodarczego na wybranych peryferiach wewnętrznych w Polsce ze szczególnym uwzględnieniem ich wrażliwości i odporności na skutki kryzysu SARS-CoV-2 oraz wynikające z nich rekomendacje dla zmiany w interwencjach polityki rozwojowej. Główny cel projektu został skonkretyzowany poprzez cele szczegółowe o charakterze poznawczym, metodologicznym i aplikacyjnym.

Map O.1. Distribution of GDP per capita (PPS) across the EU at NUTS-3 level

Source: Eurostat.

Źródło: World Bank Reports

Etapy postępowania badawczego w projekcie TIPERICO

Delimitacja i typologia wewnętrznych peryferii
w nowym układzie miejskich obszarów funkcjonalnych w Polsce

Studia przypadków czterech wybranych miejskich obszarów
funkcjonalnych spełniających kryteria wewnętrznych peryferii

Identyfikacja i monitoring czynników oraz barier wpływających
na trajektorie rozwojowe wewnętrznych peryferii w okresie
kryzysu – rekomendacje dla polityki regionalnej

KONGRES
GEOGRAFII
POLSKIEJ

NASZA KONCEPCJA WEWNĘTRZNYCH PERYFERII

Projekt Narodowego Centrum Nauki -2020/37/B/HS4/01034

NARODOWE CENTRUM NAUKI

Nierówności regionalne – podejście teoretyczne

remote areas
(Ardener 1987)
anthropological approach

periphery areas
(Hall et al. 2013)
geographical approach

periphery and semi-periphery
(Connell et al. 2005)
sociological approach

low-growth regions
(European Commission 2015)

lagging regions
(European Commission 2015)

low-income regions
(European Commission 2015)

INNER PERIPHERIES
(Servillo et al. 2016)

left behind places
(McCann 2019)

places that don't matter
(Rodríguez-Pose 2018)

places as loci of discontent
(Florida 2021; Martin 2021)

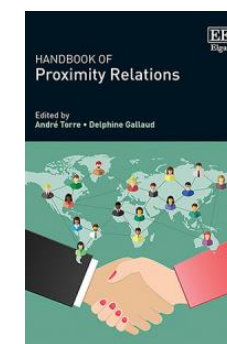
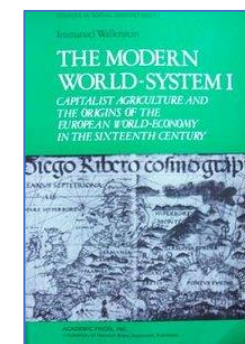
left behind people and places
(Dijkstra et al. 2020)

Wewnętrzne peryferie – podstawy teoretyczne

Dwie podstawowe koncepcje powstały niezależnie w latach 70. i 80. (Copus et al. 2017) :

Geographical Peripherality (Lucas, Boschma) – współcześnie peryferyjność geograficzna jest interpretowana bardziej przez pryzmat społeczno-ekonomiczny (dobrostanu) oraz roli dostępności do usług użyteczności publicznej (SGI), co powoduje odwrócenie uwagi od potencjału gospodarczego (Lucas 1988; Keeble et al. 1988; Krugman 1991; Schürmann et al. 1997; Wegener et al. 2000; Copus 2001; Boschma 2005; Espon 2009),

The Modern World System (Wallerstein) and **“Organised Proximity” (Tore, Rallet)** – peryferia traktowane są nie jako obszary odległe geograficznie, ale jako systemy społeczne wynikające ze złożonych procesów zmian w sąsiedniej topografii lub uwarunkowań politycznych kształtujących to, co możliwe dzięki decyzjom uwarunkowanym aktualnym systemem norm społeczno-kulturowych i wartości (Wallerstein 1974; 1991; Tore, Rallet 2005; Nolte 1991; 2006; Capello 2011; Naumann, Fischer-Tahir 2013; Kuhn 2015).

Wewnętrzne peryferie według TIPERICO

Peryferie wewnętrzne rozumiemy jako obszary o uśpionych lub utraconych potencjałach rozwojowych, ze względu na ich peryferyjność społeczną lub gospodarczą, spowodowaną w szczególności niską dostępnością komunikacyjną i stosunkowo dużą odległością czasową od centrów gospodarczych, ograniczonym zakresem funkcjonalnym połączeń oraz brak umiejętności lub trudności w ich trwałym nawiązaniu.

Ich cechami charakterystycznymi są:

- niższa wydajność terytorialnego systemu społeczno-gospodarczego,
- niższy dostęp do dóbr i usług publicznych,
- niższa jakość życia (wellbeing).

Wyznaczenie zasięgów przestrzennych wewnętrznych peryferii powinno odbywać się w układach miejskich obszarów funkcjonalnych (MOF) (Śleszyński 2015; Dijkstra i in. 2018; Kudełko, Musiał-Malago, 2022) odpowiadającym zasięgom przestrzennym stosunków gospodarczych kształtujących się na obszarach: rdzenie – tereny otaczające.

Wewnętrzne peryferie w Europie w czasach kryzysów

- COVID-19, wojna na Ukrainie, globalny kryzys ekonomiczny, zerwanie łańcuchów dostaw, inflacja, kryzys energetyczny.
- Zróżnicowanie geograficzne oddziaływań – słabsza pozycja obszarów o mniejszych zdolnościach relacyjnych?
- Nowe możliwości pracy zdalnej, potencjał migrantów, restrukturyzacja łańcuchów dostaw, transformacja energetyczna?
- The 8th Cohesion Report (2022): potrzebujemy „stworzenia nowych perspektyw gospodarczych dla regionów słabiej rozwiniętych i peryferyjnych”, „wzmocnienia powiązań miejsko-wiejskich oraz roli mniejszych miast i miasteczek”, „zajmowania się potrzebami miejsc pozostawionych w tyle”.

KONGRES
GEOGRAFII
POLSKIEJ

NOWA DELIMITACJA MIEJSKICH OBSZARÓW FUNKCJONALNYCH (MOF) W POLSCE

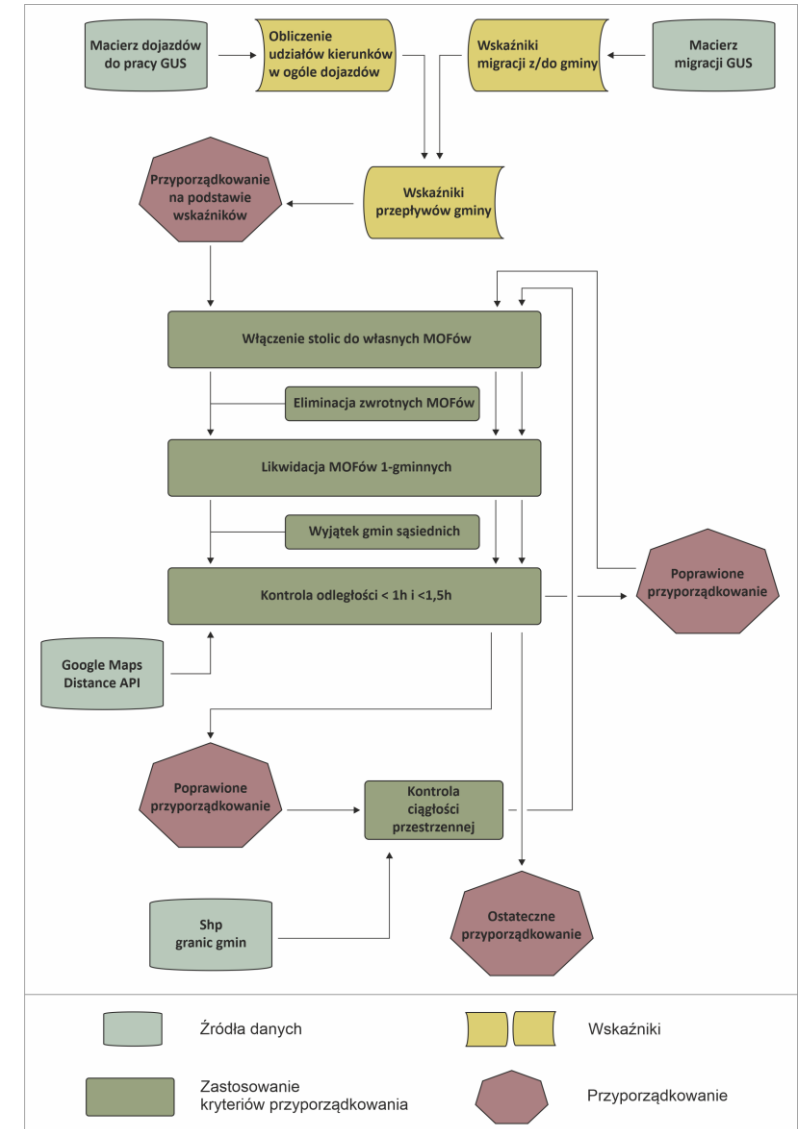
Projekt Narodowego Centrum Nauki -2020/37/B/HS4/01034

NARODOWE CENTRUM NAUKI

Autorska procedura delimitacji miejskich obszarów funkcjonalnych (MOF)

1. MOFy tworzą gminy (2477 gmin w Polsce – podział administracyjny I stopnia), w tym jedno miasto centralne (gmina miejska lub miejsko-wiejska) oraz kilka miejskich lub wiejskich gmin podległych.
2. Podział gmin jest rozłączny i wyczerpujący, MOFy są ciągłe przestrzennie.
3. Gminy przypisywane są do MOF na podstawie relacji funkcjonalnych mierzonych przepływami ludności: rotacją migracyjną i dojazdami do pracy pomiędzy gminą a miastem centralnym MOF.
4. MOFy nie mogą być nadmiernie duże. Odległość czasowa pomiędzy każdą gminą a jej stolicą nie przekracza 1h jazdy w godzinach szczytu (1,5h w MOF miast >500 tys.).

Pomiar relacji funkcjonalnych w celu wyznaczenia miejskich obszarów funkcjonalnych (MOF)

Pomiar	Uzasadnienie	Źródło danych	Indeks
Codziennie dojazdy do pracy z gminy podporządkowanej do miasta centralnego MOF	Codziennie dojazdy są często wykorzystywane do wyznaczania systemów miejskich (Berry, 1973; Śleszyński, 2013)	Macierz międzygminnych dojazdów do pracy GUS za lata 2011 i 2016 (średnia), z wyłączeniem przepływów mniejszych niż 10	$CI_{g \rightarrow c} = \frac{C_{g \rightarrow c}}{\sum C_{g \rightarrow c}}$ CI – wskaźnik dojazdów C – liczba dojeżdżających g – gmina c – miasto centralne
Poziomy przepływów ludności pomiędzy gminą podporządkowaną i miastem centralnym w MOF	Migracje na krótkie odległości zachodzą w systemach miejskich w obu kierunkach i generują codzienne przepływy (Ilnicki i Janc, 2021)	Macierz migracji międzygminnych GUS na lata 2011-2020 (zagregowane)	$MI_{g \leftrightarrow c} = \frac{M_{g \rightarrow c} + M_{c \rightarrow g}}{\sum M_{\rightarrow g} + \sum M_{g \rightarrow}}$ MI – indeks migracji M – liczba osób migrujących g – gmina c – miasto centralne
			$OFI_{g \rightarrow c} = \frac{CI_{g \rightarrow c} + MI_{g \leftrightarrow c}}{2}$ OFI – ogólny wskaźnik przepływu

Nowa delimitacja Miejskich Obszarów Funkcjonalnych (MOFy) w Polsce

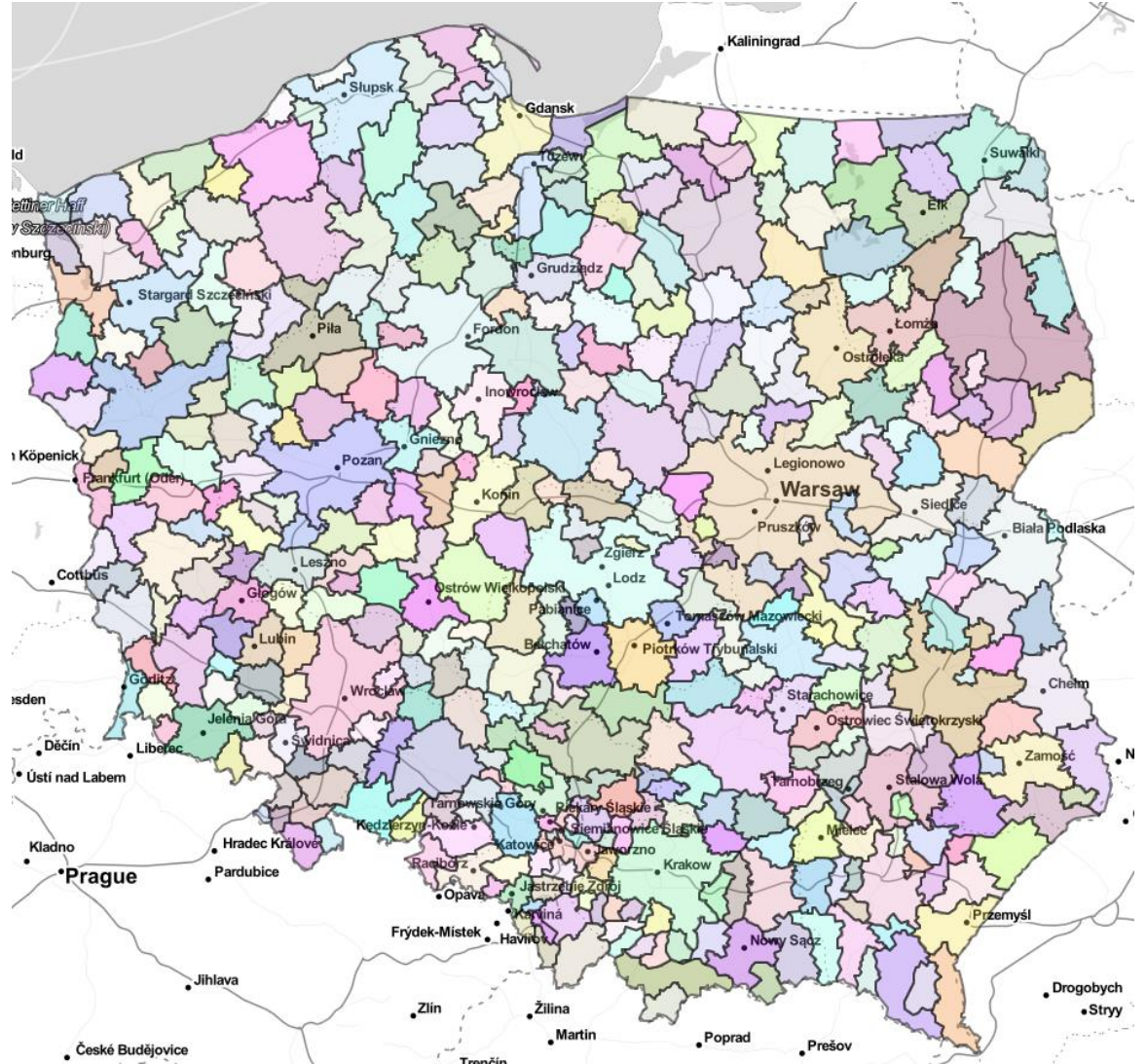
413 Miejskich Obszarów Funkcjonalnych

2–92 gmin na MOF

Największy MOF – Warszawa
(8,8 tys. km², 3,3 miliona mieszkańców)

Mapa MOFów

<http://puma.uci.umk.pl/~czeslaw/mofy/v413/zasieg.html>

Nowa delimitacja Miejskich Obszarów Funkcjonalnych (MOFy) w Polsce

413 Miejskich Obszarów Funkcjonalnych

Największe ze względu na ludność (NSP 2021):

Warszawa – 3,3 miliona

Kraków – 1,4 miliona

Poznań – 1,1 miliona

Wrocław – 1,0 miliona

Łódź – 1,0 miliona

Największe ze względu na powierzchnię:

Warszawa – 8,8 tys. km²

Białystok – 5,1 tys. km²

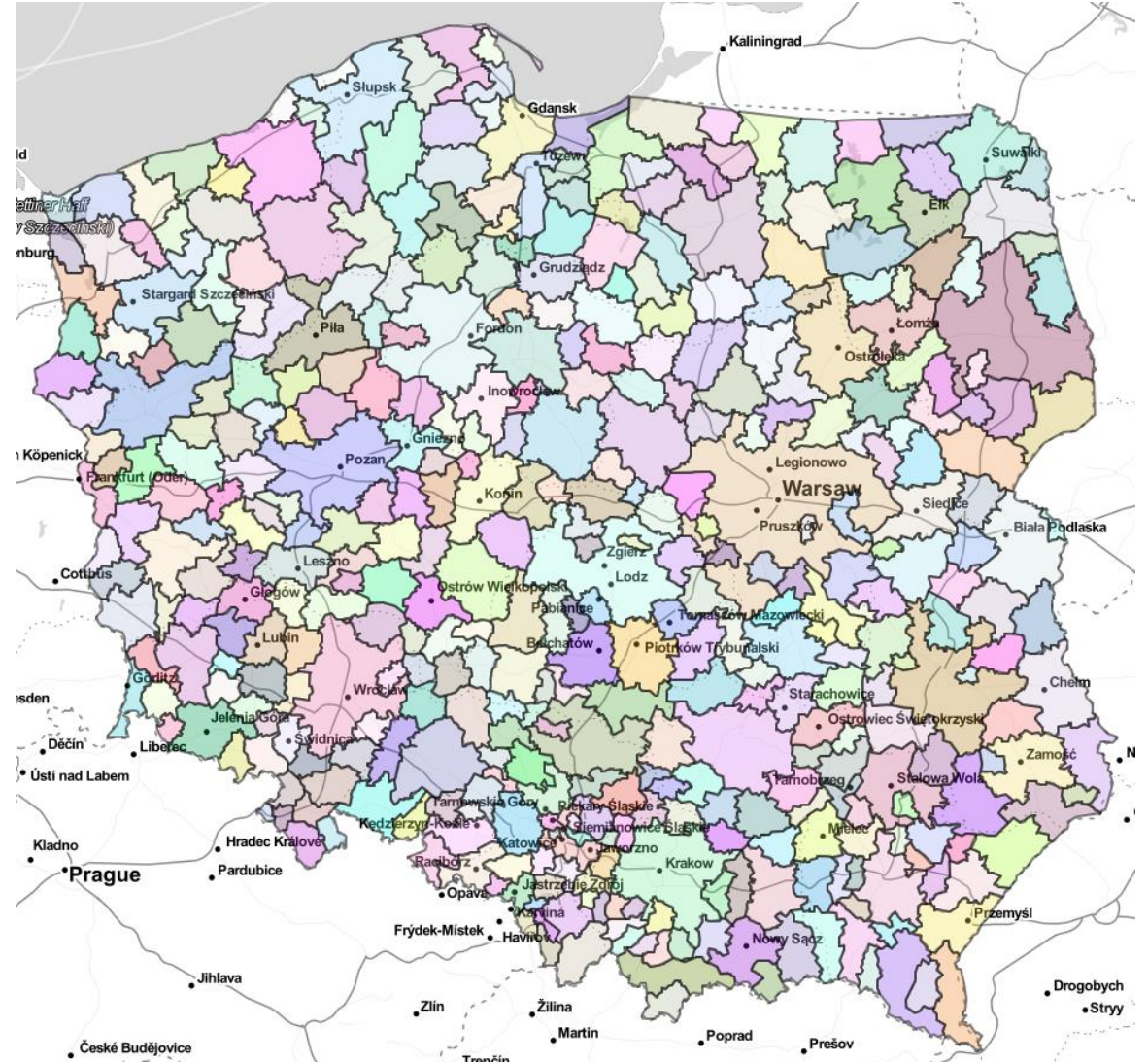
Łódź – 3.9 tys. km²

Lublin – 3,8 tys. km²

Wrocław – 3,7 tys. km²

Mapa MOFów:

<http://puma.uci.umk.pl/~czeslaw/mofy/v413/zasieg.html>

Nowa delimitacja MOF a podział administracyjny Polski oraz wyniki innych klasyfikacji

380 powiatów

w tym:
314 powiatów ziemskich
66 miasta na prawach powiatu

37,4% MOFów

zgodnych z granicami powiatów
w tym
24,8% powiatów ziemskich
97,0% miast na prawach powiatu

413 MOF

(Miejskich Obszarów Funkcjonalnych)
- od 2 do 92 gmina na 1 MOF
- 208 MOFów uznanych za Peryferie Wewnętrzne

ESPON

Wewnętrzne Peryferie (2017)

liczba gmin: **735**
liczba gmin wspólnych: **344 (13,9%)**
powierzchnia: **106448 km² (34,0%)**
liczba ludności: **8 882 908 (23,2%)**

Gminy zagrożone trwałą marginalizacją

liczba gmin: **755**
liczba gmin wspólnych: **534 (21,6%)**
powierzchnia: **113946 km² (36,4%)**
liczba ludności: **4 525 010 (11,8%)**

KSRR 2030

FORSED

Poziom rozwoju społeczno-gospodarczego

liczba gmin: **732**
liczba gmin wspólnych: **403 (16,2%)**
powierzchnia: **96949 km² (31,0%)**
liczba ludności: **3 934 936 (10,3%)**

Miasta tracące funkcje społeczno-gospodarcze

liczba gmin: **139**
liczba gmin wspólnych: **81 (3,3%)**
powierzchnia: **10284 km² (45,9%)**
liczba ludności: **6 024 751 (26,5%)**

IGiPZ PAN

TIPERICO Wewnętrzne Peryferie

liczba gmin: **962**
powierzchnia: **136774 km² (43,7%)**
liczba ludności: **9 327 888 (24,4%)**

KONGRES
GEOGRAFII
POLSKIEJ

AUTORSKI DOBÓR PERYFERII WEWNĘTRZNYCH NA PODSTAWIE TYPOLOGII MIEJSKICH OBSZARÓW FUNKCJONALNYCH (MOF) W POLSCE

Projekt Narodowego Centrum Nauki -2020/37/B/HS4/01034

N A R O D O W E C E N T R U M N A U K I

Klasyfikacja MOF w celu wyznaczenia peryferii wewnętrznych

Początkowy zbiór danych

Redukcja liczby zmiennych

Grupowanie MOFów

15 źródeł danych (oficjalne dane statystyczne, niepublikowane dane, wcześniejsze badania).

47 wskaźników obrazujących 9 wymiarów peryferyjności i 26 aspektów wewnątrz poszczególnych wymiarów.

Wielowymiarowość peryferyjności:

- Dostępność
- Sytuacja ekonomiczna
- Sytuacja finansowa
- Sytuacja demograficzna
- Warunki mieszkaniowe
- Zdrowie i bezpieczeństwo
- Edukacja
- Czas wolny i aktywność społeczna
- Dobra I usługi ekosystemowe

Klasyfikacja MOF w celu wyznaczenia peryferii wewnętrznych

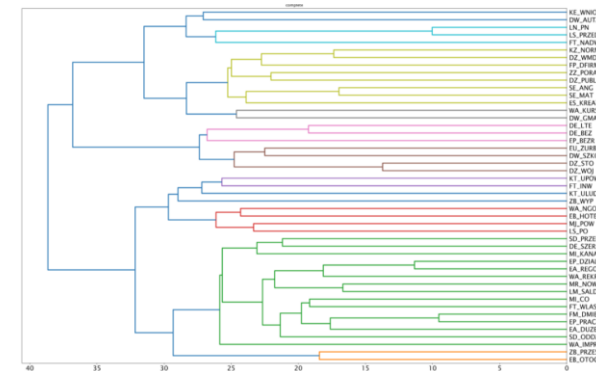

Założenia

1. Eliminacja zmiennych (skorelowanych z innymi zmiennymi w zbiorze danych).
2. Zachowanie zmiennych reprezentujących każdy z 9 wymiarów.

Metoda

1. Przekształcenie zmiennych w celu uzyskania normalnych rozkładów.
2. Hierarchiczne grupowanie zmiennych (grupowanie aglomeracyjne, odległość euklidesowa, całkowite powiązanie).

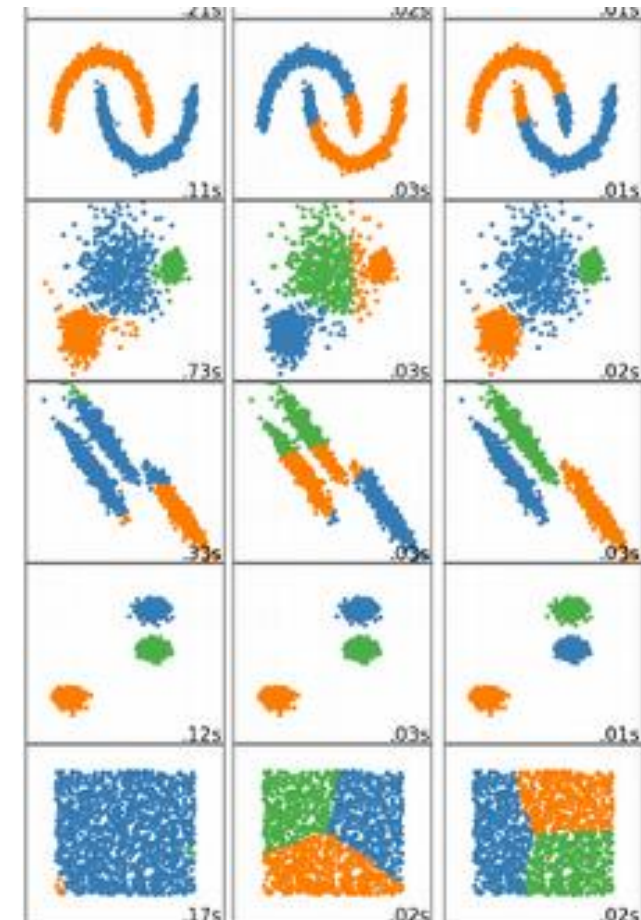

3. Dobór celowy liczby skupień (22), jedna zmienna na skupienie.

Klasyfikacja MOF w celu wyznaczenia peryferii wewnętrznych

Model mieszaniny rozkładów Gaussa (GMM)

Skupiska WARD k-średnie GMM

<https://towardsdatascience.com/how-to-cluster-in-high-dimensions-4ef693bacc6>

- Model **grupowania probabilistycznego** oparty na odległości, szczególny przypadek modelu maksymalizacji oczekiwań.
- Zakłada, że dane są generowane z liniowej kombinacji wielowymiarowych rozkładów Gaussa.
- Przewaga nad skupiskami aglomeracyjnymi (Ward): **mniej wrażliwa na zakłócenia, odporna na wartości odstające.**
- Przewaga nad metodą k-średnich: **możliwość wykrywania skupisk o niesferycznych (eliptycznych) kształtach i różnych rozmiarach.**
- Wymaga **wstępnie określonej liczby klastrów** (zgodnie z Bayesian Information Criterion).
- **Wybraliśmy rozwiązanie 5 klastrów**

Początkowy zbiór danych

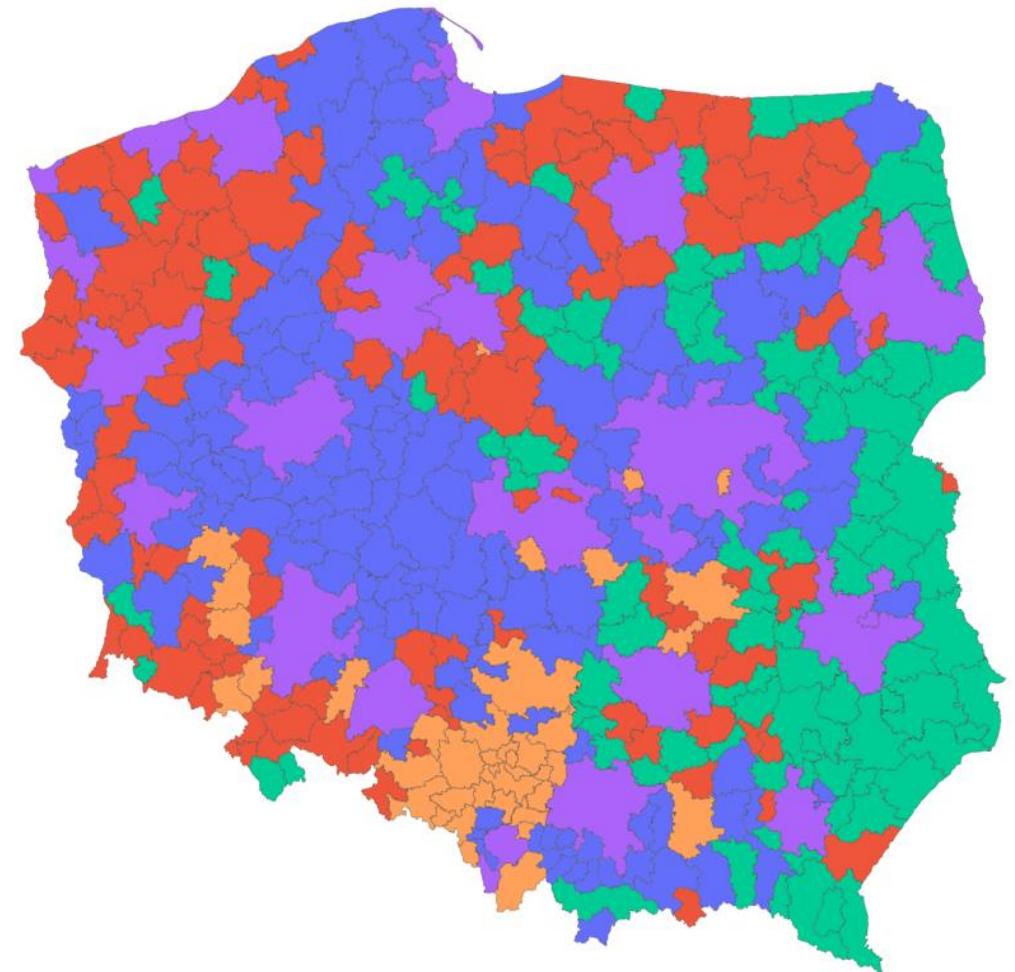
Redukcja liczby zmiennych

Grupowanie MOFów

Klasyfikacja MOF

w celu wyznaczenia peryferii wewnętrznych

	Liczba MOFów	Średni dochód rozporządzalny (tys. PLN)	Średnia liczba nowych mieszkań 1000 mieszk.	Średni wskaźnik intermodalnej dostępności transportowej	Średni poziom przyrostu naturalnego (na 1000 mieszk.)
Obszary rdzeniowe	25	43.8	8.06	33.1	-1.05
obszary pośrednie miast dużych i średnich	39	39.5	2.87	52.7	-3.60
Obszary pośrednie miast średnich i małych	141	35.2	4.19	32.3	-0.34
Obszary peryferyjne II rzędu	112	30.0	2.29	21.7	-3.50
Obszary peryferyjne I rzędu	96	26.7	2.26	20.6	-3.48

Wybór obszarów studium przypadku

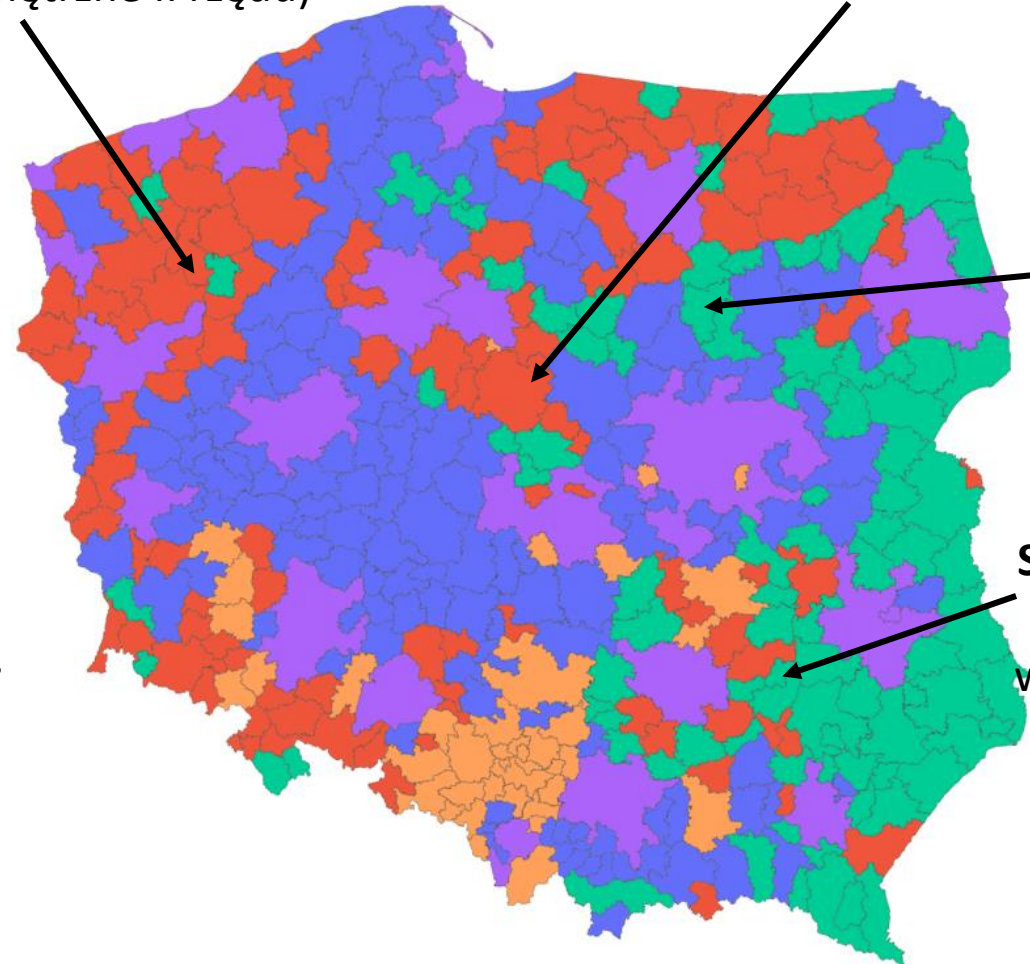
1. 4 obszary studium przypadku :
 - 2 z peryferii I rzędu,
 - 2 z peryferii II rzędu.
2. Typowe wartości wskaźników peryferyjności:
 - Peryferie wewnętrzne I rzędu – najniższy kwartył,
 - Peryferie wewnętrzne II rzędu – drugi kwartył.
3. Z różnych regionów kraju, reprezentatywne dla różnych obszarów wewnętrznych peryferii Polski.
4. Zróżnicowana wielkość miasta centralnego.

Drawsko Pomorskie
(peryferie wewnętrzne II rzędu)

Włocławek
(peryferie wewnętrzne II rzędu)

Przasnysz
(peryferie wewnętrzne I rzędu)

Sandomierz
(peryferie wewnętrzne I rzędu)

Wybór obszarów studium przypadku

MOF Włocławek – peryferie wewnętrzne II rzędu

1. Jedno z dwóch największych miast stanowiących stolicę MOFa zaliczane do obszarów peryferii wewnętrznych;
2. Bardzo wysoka stopa bezrobocia -8,6% (2020);
3. Naturalny spadek liczby ludności na poziomie -4,4‰
4. Tylko 7,4% ludności w wieku produkcyjnym utrzymuje się z działalności gospodarczej;
5. Jedna z najniższych wartości dochodów podatników na mieszkańca w wieku produkcyjnym, ok. 30 tys. PLN.

Włocławek od strony Zawisza (fot. Artur Czachowski/Wikimedia Commons/CC BY 2.0)

Wybór obszarów studium przypadku

MOF Drawsko Pomorskie – peryferie wewnętrzne II rzędu

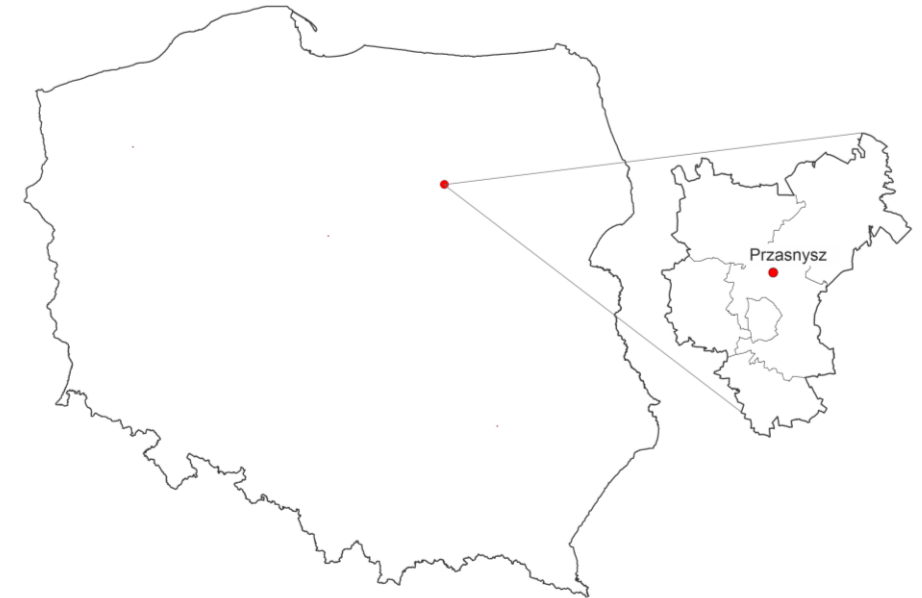
1. Stolica MF położona na Pomorzu Środkowym w pobliżu dużego poligonu wojskowego i z dala od dużych ośrodków miejskich;
2. Jedna z najniższych wartości dochodów podatników na mieszkańca w wieku produkcyjnym ok. 30 tys. zł;
3. Tylko 8% ludności w wieku produkcyjnym żyje z działalności gospodarczej;
4. Bardzo wysoka stopa bezrobocia 6,6% (2020);
5. Znikoma średnia trzyletnich mieszkań oddanych do użytkowania.

Wybór obszarów studium przypadku

MOF Przasnysz – peryferie wewnętrzne I rzędu

1. Stolica MOFa położona na Północnym Mazowszu licząca 17 tys. mieszkańców;
2. Jedna z najniższych wartości dochodów podatników na mieszkańca w wieku produkcyjnym ok. 27 tys. zł;
3. Tylko 7% populacji w wieku produkcyjnym utrzymuje się z działalności gospodarczej;
4. Bardzo wysoka stopa bezrobocia wynosząca 6,6 % (2020);
5. Bardzo niska średnia trzyletnia liczba oddanych mieszkań

Wybór obszarów studium przypadku

MOF Sandomierz – peryferie wewnętrzne I rzędu

1. Stolica MF położona w Kotlinie Sandomierskiej, obszarze odwiedzanym głównie przez turystów jednodniowych;
2. Jedna z najniższych wartości dochodów podatników na mieszkańca w wieku produkcyjnym ok. 25 tys. zł
3. Tylko 6,5% ludności w wieku produkcyjnym utrzymuje się z działalności gospodarczej
4. Bardzo wysoka stopa bezrobocia na poziomie 6,4% (2020);
5. Znaczna część gruntów i mienia należących do Kościoła katolickiego

KONGRES
GEOGRAFII
POLSKIEJ

TRAJEKTORIE ROZWOJOWE WEWNĘTRZNYCH PERYFERII

Projekt Narodowego Centrum Nauki -2020/37/B/HS4/01034

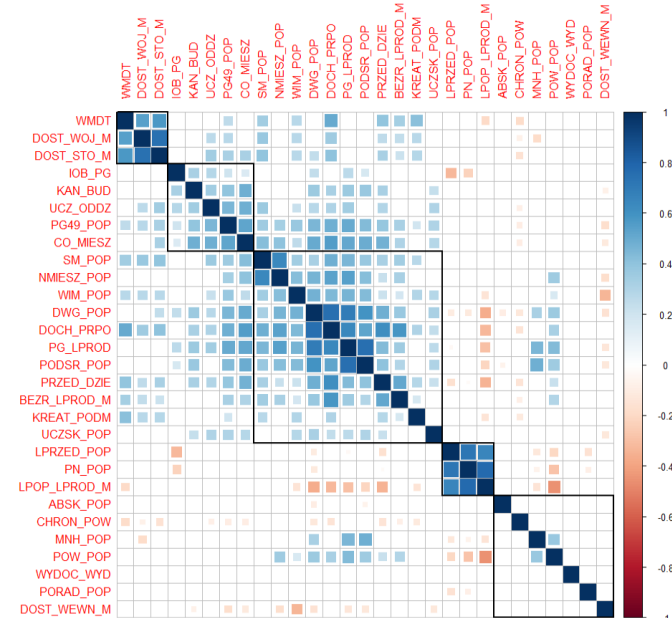
NARODOWE CENTRUM NAUKI

Trajektorie – procedura badawcza

30
zmiennych
2015–2021
(lub 2020)

Macierz
Korelacji
i grupowanie
zmiennych
metodą
Warda

(corrplot
dla R; Wei i
Simko, 2021)

Wybór
zmiennych
oparty
na teorii
i danych

6 wskaźników
złożonych z 14
zmiennych:

- Dochody (2)
- Firmy (3)
- Demografia (3)
- Migracje (2)
- Dostępność zewnętrzną (3)
- Dostępność wewnętrzną (1)

Metoda TCAM
– redukcja
wymiarów
w 3-wymiarowej
bazie danych

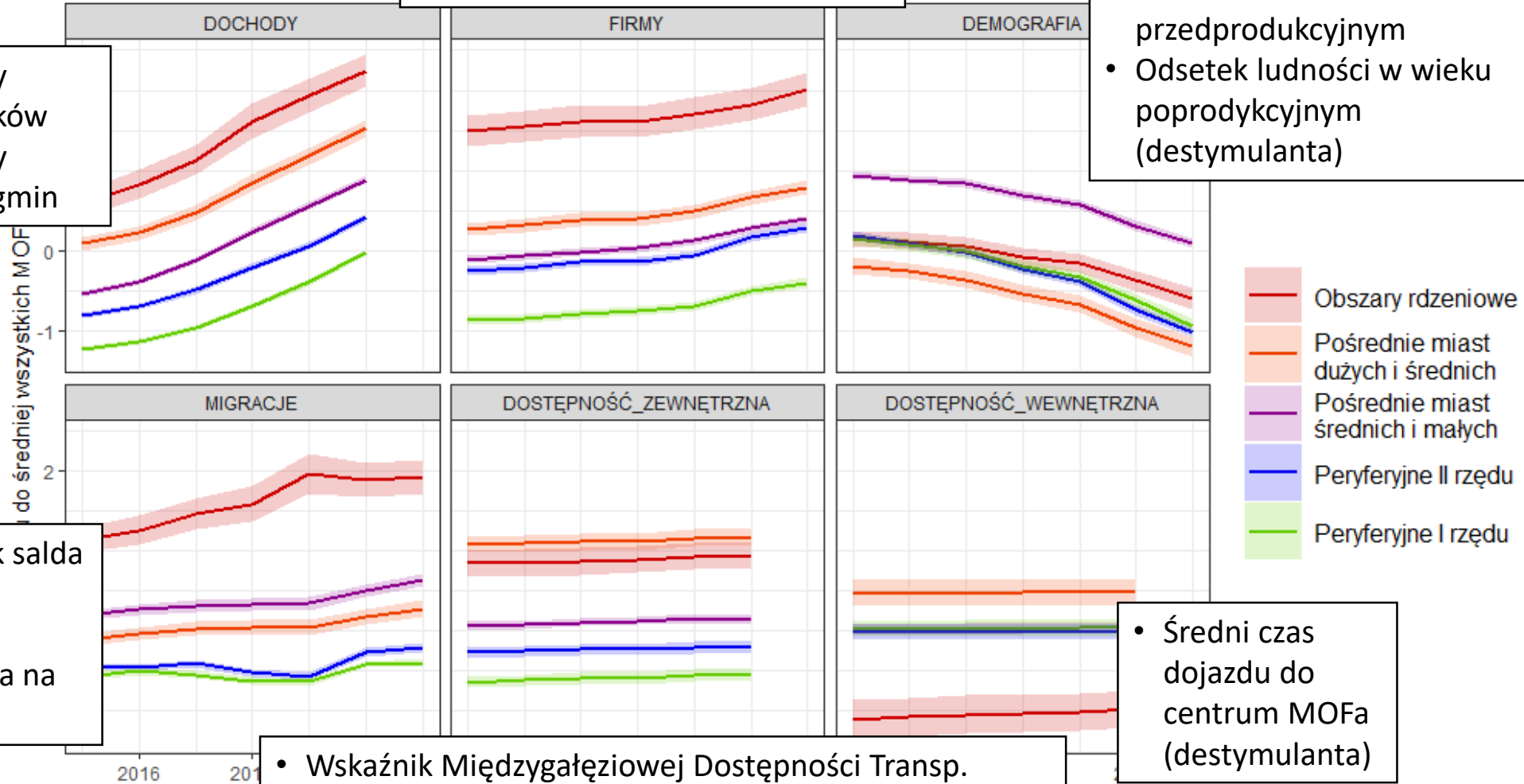
(mprod dla Pythona;
Kilmer i in., 2021)

C ₁ (27.74%)	0.04	-0.21	-0.03	0.27	0.30	-0.20	0.05	-0.18	0.22	0.10	0.18	0.14
C ₂ (11.83%)	0.04	-0.10	0.09	0.03	0.01	0.03	0.04	-0.04	-0.12	-0.24	0.02	-0.06
C ₃ (8.26%)	-0.03	0.10	0.18	0.14	-0.06	0.30	0.26	0.33	0.13	0.32	0.25	-0.21
C ₄ (5.33%)	0.06	-0.12	0.23	-0.13	-0.00	0.25	0.04	0.23	-0.02	-0.37	-0.25	0.02
C ₅ (4.33%)	-0.12	-0.29	-0.36	0.11	0.09	0.28	-0.47	0.32	0.07	-0.01	0.12	-0.18
C ₆ (3.6%)	0.13	-0.25	-0.46	-0.02	0.04	0.16	0.52	0.19	0.07	-0.00	-0.08	0.11
C ₇ (3.1%)	-0.20	0.21	-0.49	0.04	0.07	-0.02	0.18	-0.03	0.09	-0.06	-0.21	-0.04
C ₈ (2.71%)	0.27	0.01	0.11	0.07	-0.03	0.20	0.13	0.15	-0.12	-0.23	0.06	0.21
C ₉ (2.49%)	-0.30	-0.43	0.42	-0.23	0.10	0.03	0.30	-0.12	0.05	0.15	-0.24	-0.23
C ₁₀ (1.96%)	0.02	-0.18	0.09	-0.00	0.11	0.01	-0.15	0.09	0.09	-0.33	0.28	-0.00
C ₁₁ (1.9%)	0.34	-0.28	-0.23	-0.32	-0.17	-0.15	0.16	-0.26	-0.17	0.01	0.37	-0.30
C ₁₂ (1.82%)	0.27	0.23	0.15	0.10	0.05	-0.02	0.22	0.04	-0.05	-0.04	0.07	0.01
C ₁₃ (1.76%)	-0.60	-0.06	-0.02	0.22	-0.15	-0.18	0.15	-0.18	0.00	-0.27	0.25	-0.03
C ₁₄ (1.48%)	-0.08	-0.10	-0.09	0.26	-0.03	0.05	0.06	-0.07	-0.16	0.05	-0.43	0.08
C ₁₅ (1.36%)	-0.04	0.20	-0.02	0.19	0.01	0.00	0.04	0.01	-0.01	-0.21	-0.19	-0.22

- Przedsiębiorstwa na ludność
- Duże przedsiębiorstwa na ludn.
- Przedsiębiorstwa w sektorze sportu i rekreacji

- Dochody podatników
- Dochody własne gmin

- Wsk. przyrostu naturalnego
- Odsetek ludności w wieku przedprodukcyjnym
- Odsetek ludności w wieku poprodukcyjnym (destymulanta)

- Wskaźnik salda migracji
- Nowe mieszkania na ludność

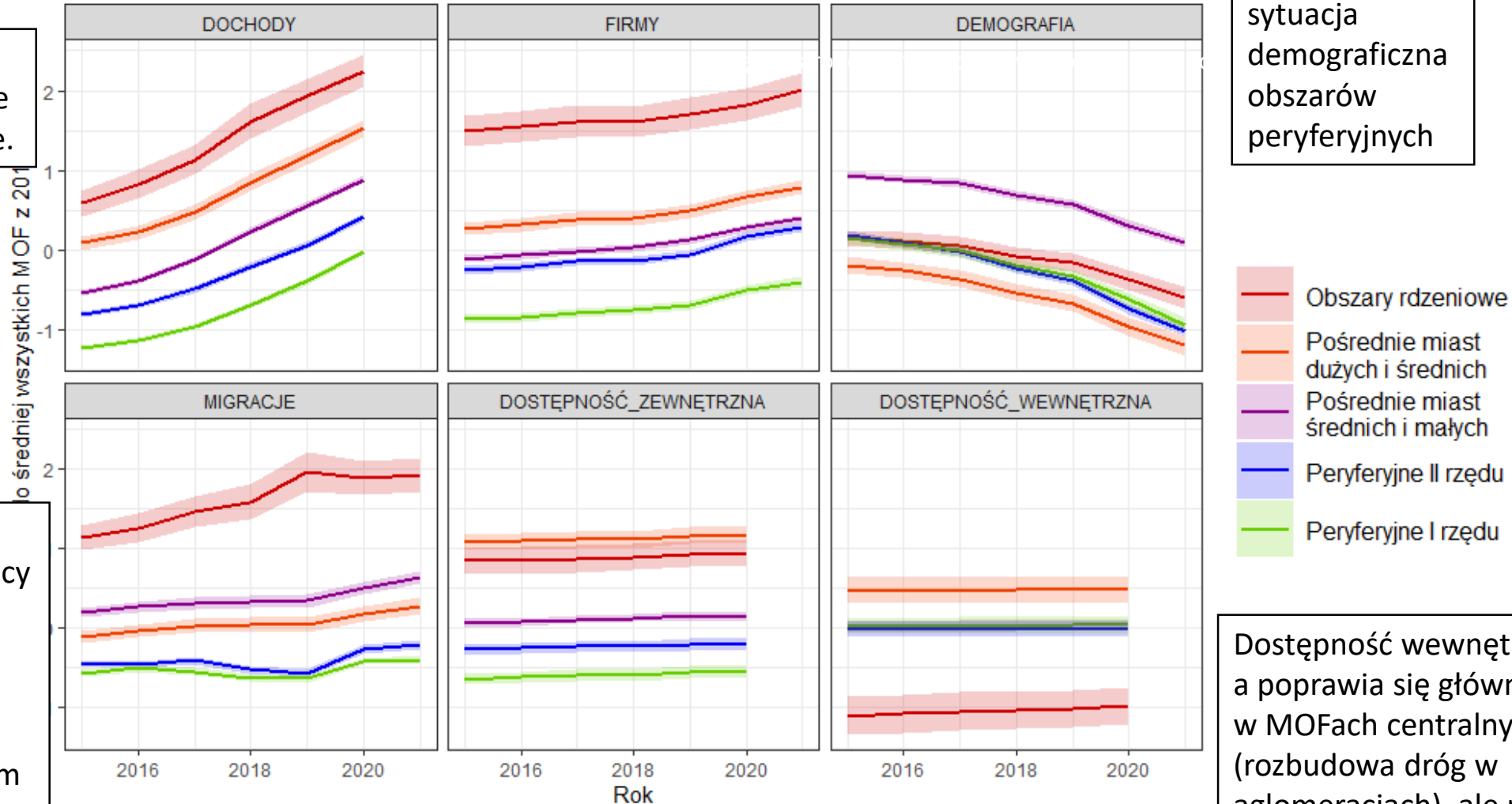
- Średni czas dojazdu do centrum MOFa (destymulanta)

- Wskaźnik Międzygałęziowej Dostępności Transp.
- Średni czas dojazdu do miasta wojewódzkiego (destym.)
- Średni czas dojazdu do miasta pow. 100 tys. (destym.)

Trajektorie typów MOF

Peryferia
ekonomicznie
zostają w tyle.

Duży
i powiększający
się kontrast
między
centrami i
Peryferiami
pod względem
migracji.

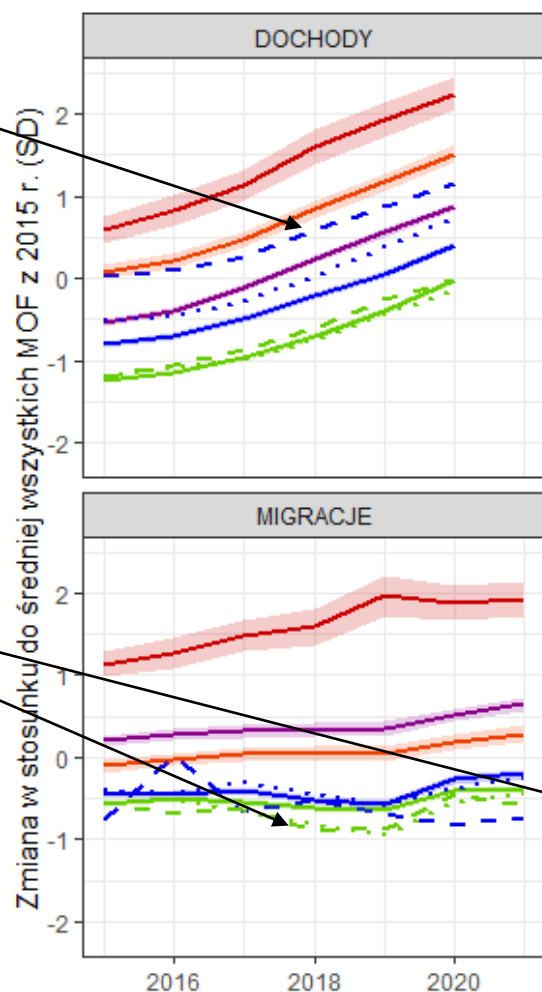
Pogarsza się
sytuacja
demograficzna
obszarów
peryferyjnych

Dostępność wewnętrzną
poprawia się głównie
w MOFach centralnych
(rozbudowa dróg w
aglomeracjach), ale nie
na peryferiach

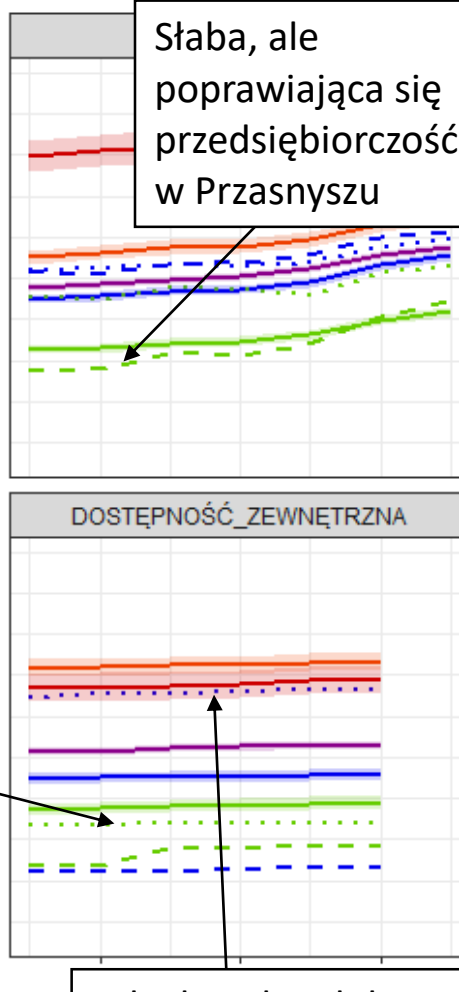
Trajektorie typów MOF i obszarów testowych

Drawsko Pom.
– wysoka ale pogarszająca się sytuacja do chodowa

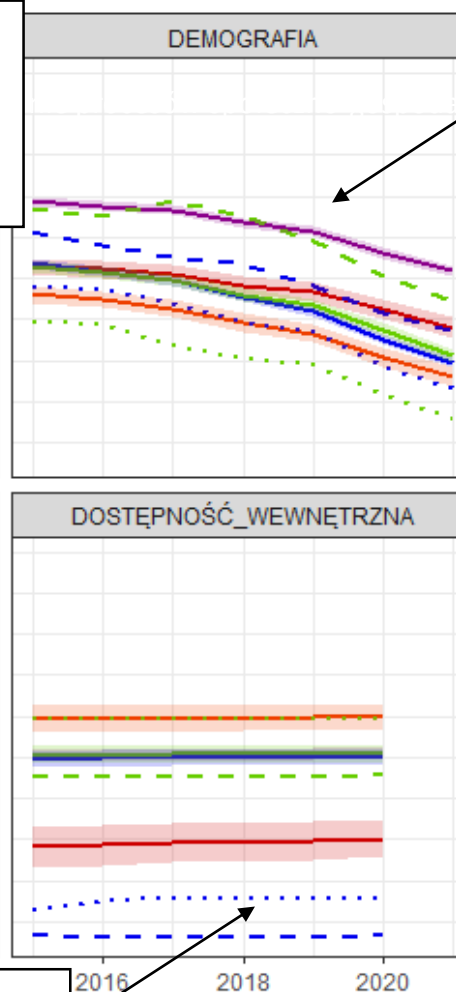
Sandomierz
– typowa sytuacja ekonomiczna i migracyjna, słaba dostępność

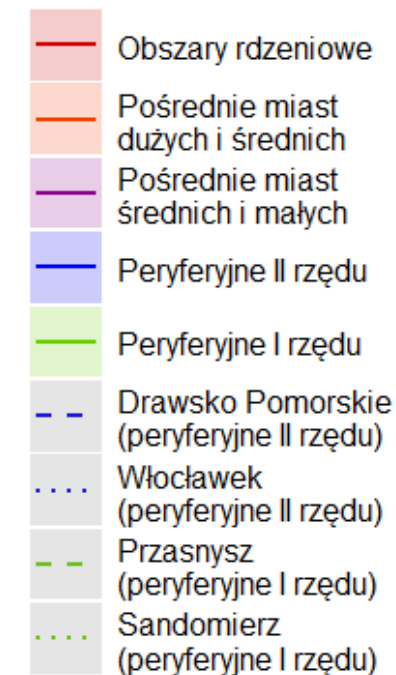
Słaba, ale poprawiająca się przedsiębiorczość w Przasnyszu

Włocławek – dobra zewnętrzna, ale słaba wewnętrzna dostępność

Zróżnicowana sytuacja demograficzna

KONGRES
GEOGRAFII
POLSKIEJ

UPOWSZECHNIANIE WYNIKÓW I KOLEJNE ETAPY BADAŃ

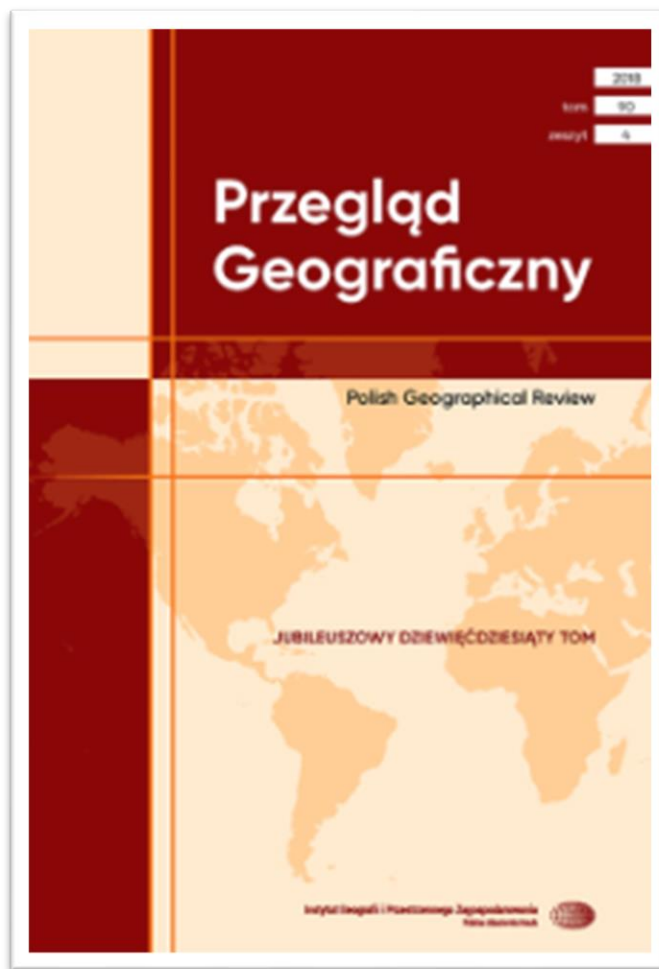
Projekt Narodowego Centrum Nauki -2020/37/B/HS4/01034

NARODOWE CENTRUM NAUKI

Artykuły opublikowane w 2023 roku

Przegląd Geograficzny

2023, 80, 1, s. 29-55
<https://doi.org/10.7165/PrG.2023.1.2>

Instytut Geografii i Przestrzennego Zagospodarowania
Polska Akademia Nauk

<https://www.igipz.pan.pl/przegląd-geograficzny.html>

Nowa delimitacja miejskich obszarów funkcjonalnych w Polsce i jej zastosowanie w praktyce zintegrowanego podejścia terytorialnego (place based approach)

A new delimitation of Functional Urban Areas in Poland and its application in the practice of the place-based approach

Paweł Churski¹ • Czesław Adamiak² • Barbara Szyda² • Anna Dubowni² •
Maciej Pietrzykowski³ • Przemysław Śleszyński⁴

¹ Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu

² Uniwersytet Mikolaja Kopernika w Toruniu

³ Uniwersytet Ekonomiczny w Poznaniu

⁴ Instytut Geografii i Przestrzennego Zagospodarowania im. S. Leszczyńskiego PAN, Warszawa

pawel.churski@amu.edu.pl • czeslaw@umk.pl • bazyda@umk.pl • a_dubowni@umk.pl •

maciej.pietrzykowski@ue.poznan.pl • pslaszyn@twarda.pan.pl

Zarys treści. Współcześnie obserwowany jest renesans zainteresowania regionem miejskim, w tym miejskimi obszarami funkcjonalnymi (MOF), co wynika ze zmiany dominującego w planowaniu rozwoju regionalnego podejścia administracyjnego i sektorowego na funkcjonalne. W pracy zaprezentowany został przegląd pojęć odnoszących do MOF i koncepcji pokrewnych oraz metod delimitacji obszarów powiązanych z miastem w literaturze polskiej. Następnie przedstawiono założeń propozycję nowej delimitacji MOF, które objęte terytorium całego kraju. MOF wyznaczone zostały jako regiony węglowe na podstawie kryterium powiązań funkcjonalnych – dojazdów do pracy oraz wymiaru migracyjnej (zamieszkałości i wymeldowań ludności), z zastosowaniem dodatkowego kryterium maksymalnej odległości czasowej. Błędy przygotowanego wydzielenia pokazały, że codzienne życie mieszkańców Polski jest zorganizowane w ramach relatywnie dużej liczby zróżnicowanych „mikroregionów”. Liczba sklasyfikowanych MOF (413) jest podobna do liczby powiatów (380), przy czym jednostki te charakteryzują się różną wielkością i zasięgiem przestrzennym. Praca wpisuje się w postulat myślenia kategoriami obszarów funkcjonalnych w planowaniu przestrzennym i strategicznym.

Słowa kluczowe: region miejski, miejskie obszary funkcjonalne (MOF), region węglowy, delimitacja, powiązania funkcjonalne, zintegrowane podejście zorientowane terytorialnie.

Keywords: urban region, functional urban areas (FUA), nodal region, delimitation, functional linkages, place based approach.

Wstęp

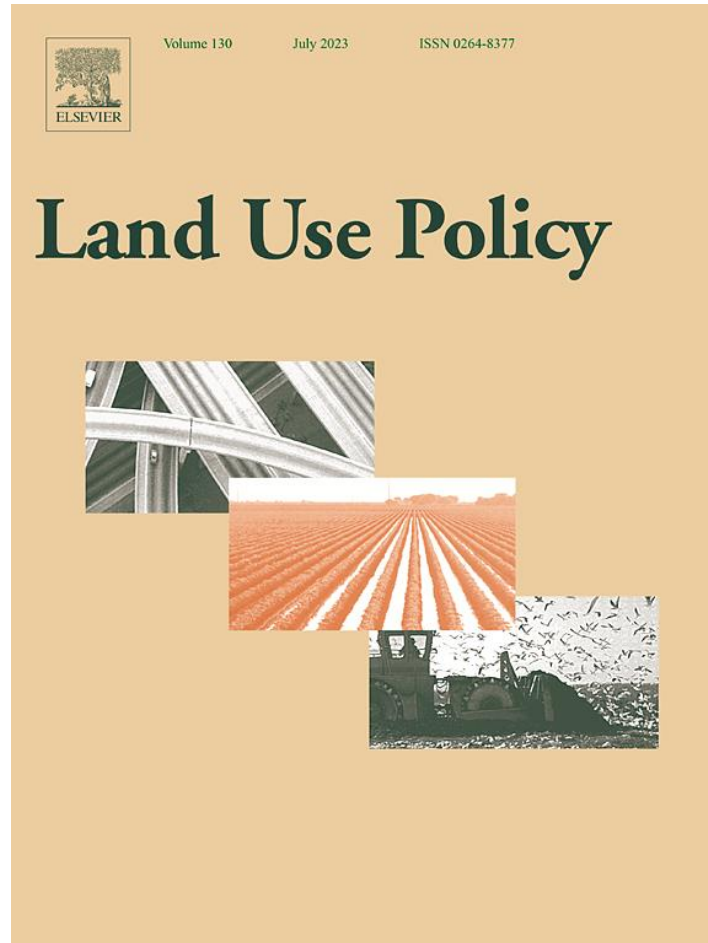
Nowe spojrzenie na politykę rozwoju i jej terytorialny wymiar wymusza zmianę dotychczasowego paradygmatu. Dominującym stać się powinno podejście funkcjonalne do zintegrowanego rozwoju terytorialnego, wobec podejścia administracyjnego, które obecnie uznawane jest za ułomne i ograniczające skuteczność działań prorozwojowych (por. Ładysz, 2021). Taka zmiana orientacji zakłada wykorzystanie obszarów funkcjonalnych, w przypadku których oddziaływanie miasta wykracza poza jego granice fizyczne.

NOWA DELIMITACJA MIEJSKICH OBSZARÓW FUNKcjONALNYCH W POLSCE: zastosowanie w praktyce zintegrowanego podejścia terytorialnego (place based approach)

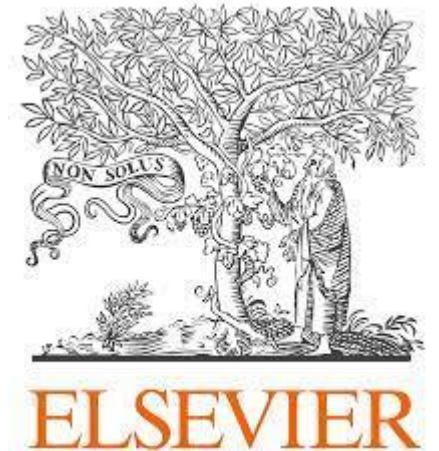

Artykuły w recenzji w 2023 roku

THE CHANGING ROLE OF FUNCTIONAL URBAN AREAS
IN REGIONAL POLICY: New challenges for place-
based policy in new conditions of development

Kolejny etap badań – badania terenowe

Analiza dokumentów

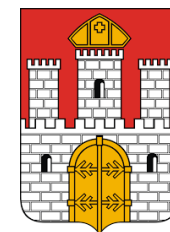
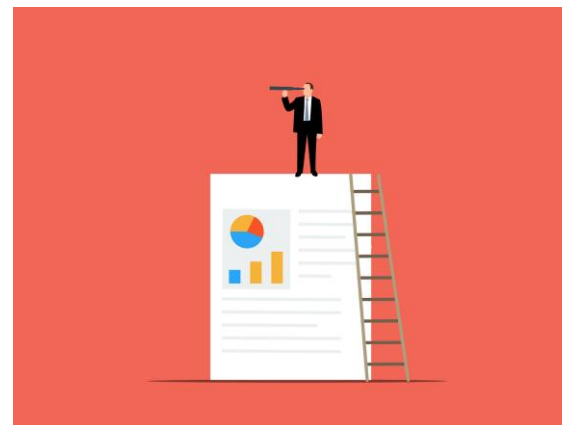

Analiza jakościowa

Wywiady
pogłębione (IDI)
oraz ankiety (CAWI)

Badania fokusowe (FGI)

KONGRES
GEOGRAFII
POLSKIEJ

Trajektorie rozwojowe wewnętrznych peryferii w Polsce w warunkach turbulencji otoczenia

Paweł Churski, Czesław Adamiak, Anna Dubownik, Maciej Pietrzykowski, Barbara Szyda

The trajectories and challenges
of the development of inner peripheries
in the new conditions of cohesion post SARS-CoV-2

<https://tiperico.web.amu.edu.pl>

KONGRES GEOGRAFII POLSKIEJ POZNAŃ 31 maja -3 czerwca 2023 r.
SESJA 1A Badania geograficzne przemian gospodarki
w warunkach turbulencji otoczenia